

זמן סעודת פורים

(1) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז עמוד ב

מר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא - ימי משתה ושמחה כתיב. רב אשי הוה יתיב קמיה (דרב כהנא) + מסורת הש"ס: [דאמימר] + נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: מאי טעמא לא אתו רבנן? - דלמא טרידי בסעודת פורים - אמר ליה: ולא הוה אפשר למיכלה באורתא? - אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. אמר ליה: אמר רבא הכי? [אמר ליה: אין]. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה.

(2) חידושי הריטב"א שם

סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב. הא כתיבנא לעיל (ה' א') שלא נצרכה אלא [ל]לילה של פורים שבו קורין את המגילה, ואילו לילה של מוצאי פורים מולא יעבור נפקא, והא דאמר רב אשי ומי לא שרי להו למכלי באורתא, היינו בלילה של פורים כדכתיבנא.

(3) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יד

מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות ויום חמשה עשר לבני כרכים להיות יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאביונים, ומותר בעשיית מלאכה ואע"פ כן אין ראוי לעשות בו מלאכה, אמרו חכמים כל העושה מלאכה ביום פורים אינו רואה סימן ברכה לעולם. בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי אם חלקו מעות לאביונים ביום קריאתן יצאו, אבל השמחה והמשתה אין עושין אותה אלא ביום ארבעה עשר, ואם הקדימו לא יצאו, וסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו.

(4) מרדכי מסכת מגילה פרק נקראת רמז תשפו

סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא פירש ראב"ה שצריך לנהוג כלילי שבת ויומו דומיא דקריאה דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים ואין היקש למחצה ומורי ה"ר מרדכי כתב שאינו מבין דהא בתריה קאמר רב אשי הוה יתיב קמיה דרב כהנא נגה ולא הוה קא אתו רבנן אמר מאי האי דלא קאתו רבנן לבי מדרשא א"ל דילמא טרידי בסעודת פורים א"ל ולא הוה אפשר למיכלא באורתא א"ל ולא סבר לה מר להא דרבה דאמר סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא י"ח מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב משמע דסעודה אחת די ודוק.

(5) תרומת הדשן סימן קי

שאלה: בהרבה מקומות נהגו בעלי בתים וגם ת"ח לעשות עיקר סעודת פורים בערב. והולכין לבהכ"נ ומתפללין מנחה ולא ערבית, וחוזרין לבתיהן ומתחילין בסעודה ביום ונמשכין בה עד הלילה, ורוב הסעודה היא בלילה. יש טעם למנהג או לאו? תשובה: יראה דיש למצוא טעם וסמך קצת למנהג זה. מצאתי הועתק תשובה אחת וז"ל: שמעתי מה"ר טוביה בשם ריב"א, שכל מאכל שלוקחים הבחורים זה מזה אפילו שלא ברשות, משום שמחת פורים משעת קריאת המגילה עד לילה סעודת פורים, שהן שני לילות ויום אחד, אין בהם משום גניבה ולא משום גזילה. ואין להזמינו לבית דין ואין חוששין עליו, ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי שבעה טובי העיר, עכ"ל מתשובה זו. משמע להדיא דלילה שנייה עיקר היא לסעודת פורים. ועדיין לריב"א גופיה תקשה מהאי טעמא דהא ודאי לילה שנייה ליל ט"ו, והיאך יוצאין בה ידי סעודת יום י"ד, לדידן דבני עיירות אנו שהרי קורין רק ב"ד. וכתב רמב"ם דדוקא י"ד לבני עיירות, ולבני הכרכים ט"ו במשתה ושמחה, אע"ג דלענין הספד ותענית שוין זה בזה. ונראה טעם לדבר משום דבארבעה עשר שחרית צריך שיהוי בקריאת מגילה, ואח"כ הוא טרוד ושולח מנות ומתנות לאביונים, ואין פנאי לאכול בסעודה בשמחה ובתענוג. ולכך קבעו קדמונינו מקצתה בערב ולהתחיל מבעוד יום, ג"כ קודם תפילת ערבית, כדי לקיים מצות סעודה ביום שהוא עיקר. ונמשך ביה מאז בפנאי ובתענוג עד הלילה ובלילה עצמה. וחשיב הכל סעודה אחת. ואשכחן כה"ג דמבטלין סעודת מצוה בשביל מצות אחרות. בפרק אותו ואת בנו מפרש התוספות/חולין פג ע"א תד"ה וכדברי/אמאי לא חשיב התנא יו"ט של סוכות בארבעה פרקים בשנה שרגילין בסעודה

גדולה כדמוכח התם. משום דטרידי במצות סוכה ולולב באותו ערב יו"ט, לא היו רגילין להרבות בסעודה. אף כי ישבתי מנהג זה, מ"מ רבותי ואני אחריהם נהגינן עיקר הסעודה בשחרית, כמדומה שכן נהגו ברינו"ס.

6 ספר מעשה רב סימן רמח

סעודת פורים עיקרה ביום, על כן הנכון לכיין לצאת בסעודת שחרית. והוא ז"ל עשה סעודתן במשתה ושמחה כולה ביום, וכשהחשיך התפלל מעריב וחזר ללימודו.

7 של"ה מסכת מגילה פרק נר מצוה סימן ט

ריב גדול היה לי עם מקצת קהילות בחוצה לארץ, שאוכלין הסעודה אחר מנחה, ועל ידי זה מבטלין התמיד ואין קורין לבית הכנסת לתפלת ערבית, ויש שתי רעות. חדא, לבטל תפילה בצבור, וחסאת הקהל הוא. ועוד, העם משתכרין ושוכחין תפילת ערבית שהאינדא קבלוה לחובה (רמב"ם הלכות תפילה פ"א ה"ו), וגם קריאת שמע שהיא דאורייתא. וכי ביום הזה שנתקיים 'ליהודים היתה אורה' (אסתר ח, טז) זו תורה (מגילה טז ב), יעשה עקירה, הייטב בעיני ה'. על כן לא יפה בעיני המנהג להקדים תפלת מנחה, ולעשות אחר כך הסעודה, אף שכתב רמ"א כן (סימן תרצ"ה ס"ב). רק יעשו כמנהג הקהילות ההם, להתפלל מנחה ומעריב ביחד, והם עושים הסעודה מקודם, וזריזין מקדימים, ובבא עת התפילות, כפי מנהג הקהילות ההם, אזי יקרא השמש לבית הכנסת כמנהגו דבר יום ביומו, ולא ישנו. ואף שהעם באמצע הסעודה של שמחה ומשתה, יכולין לילך לבית הכנסת להתפלל, ואינם צריכים לברך ברכת המזון, כמו שהיא הסכמת התוספות במסכת חולין, פרק כסוי הדם, ריש דף פ"ז (א, ד"ה משתא) וז"ל: משתה וברוכי בהדי הדדי לא אפשר, מכאן היה אומר הר"ר יום טוב, דאם עמד מאכילתו והתפלל, כשחוזר ובא לאכול, צריך לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך המוציא, משום דמיכל וצלווי בהדי הדדי לא אפשר. ואין נראה, דלא דמי כלל, משום דהכא הו' ונברך הו' גמר דבר והו' הפסק, וכן כסוי, אי לא דאפשר בהדי הדדי, אבל תפילה לא הו' גמר לסעודה, דאטו אם בירך אדם בסעודה על הרעמים או אפילו בורא פרי הגפן, יצטרך ליטול ידיו ולברך המוציא, משום דמיכל וברוכי בהדי הדדי לא אפשר, ובהדי אמרינן בערבי פסחים (פסחים קב א), דאם הניחו מקצת חברים ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת, כשהם חוזרים אין טעוין ברכה לא למפרע ולא לתחלה אף על פי שהתפללו בנתיים, עכ"ל. וכן הסכמת הפוסקים (בשו"ע או"ח סי' קע"ח ס"ו). ואף אם איזהו יחיד הוא טרוד מאד בסעודתו ובמשלוח מנות ואינו יכול לילך לבית הכנסת, מכל מקום יהיה לו לזכרון להתפלל כשיקרא השמש, ואז יתפלל בשעה שהצבור מתפללים. וכל מי שמקדים ומזרז ביותר לעשות הסעודה בהשכמה, הוא משובח בעיני. וכן כתב מהר"ר איסר"ל (תרומת הדשן, סימן ק"י), שהוא רבנותו נהגו בכל השנים עיקר סעודה שחרית. וטעמא דמסתבר הוא, דהא זו הסעודה היא נגד סעודת אסתר שעשתה על המלך, ובודאי היתה הסעודה בעת שדרכן של המלכים לאכול. ובסעודה זו נתלה המן, ונתנו הקדמונים (ספר המנהיג הלכות מגילה; אבודרהם סדר תפלת התעניות) סימן: 'וישבת המן ממחרת' (יהושע ה, יב). כלומר, המן נתלה במחרתו של פסח, שהוא יום שני בעת העומר, כדאייתא ברבות מגילה (אסתר רבה פ"י ס"ד; מגילה טז א), שאמר לו המן מלי קומץ עומר שלך כו', וסימנא מילתא היא, שאמר ממחרת נתלה, שמע מינה שסעודת אסתר היתה במחרת. על כן ירא שמים ישמח בשמחה של מצוה ויתחיל סעודתו במחרת בזמן הסעודה, וישב בשמחה ובטוב לבב עם רעיו ואהוביו, ועניים יהיו בני ביתו, ויגיל בשמחת מצוה הנזכרת לעיל כל היום, ובהגיע זמן מנחה ומעריב יתפללם בכוונה.

8) ספר כף החיים סימן תרצה ס"ק כג

בג (בג) **ש**: בסגס. ונוסגין לעשות סעודה פורים לאחר מנחה וכו' וכמעט כחוצ שס צחס"ד סי ק"י משום דב"ד שחריה לריך שיסוי בקריאה סמגילכ ואח"כ סולא טרוד ושולח מנוח ומחנות לאציוניס ואין סנאו לאכול בסעודה צשמחס וכו' אלא כחצ אף שיצנחי סמכג מ"מ רצוחי ואני אחריכס כגנין עיקר הסעודה צשחריח יעו"ש. וכ"כ ספ"ס דף רס א ע"א וכל מי שמקדוים ומזרז ציוחר לעשות סעודה צכשכמכ סול משוצח צעוני יעו"ש. וסב"ד סא"א א"ו ס"י וכתב וכן אנו נוכג. וכ"כ צסי מעשה רב לסגר"א א"ו רנ"ח סעודה פורים עיקרס. ציוס ע"כ סכנון לכיון לאלא צסעודה שחריח עכ"ל וכ"כ צסודיר ררש"ש ז"ל וז"ל לכצפ"י ולסזרז לעשות סעודה אחר חפלה שחריח לכמס טעמיס ידועיס לי וגס צעוד ססארות כמ"י צחוקפס אחר סחפלה ולא יסחלקו אח"כ מסכליס ספטימיס דשחריח כי חפלה סמנחס סול צכליס אמלעיס כנודע לפיכך כמעט קבלחי בקבלס לעשות כסעודה אחר חפלה שחריח צעזרה סאל עכ"ל וכ"ס מנכג סחיוי ציה. אל יכצ"י :

9) מהרי"ל (מנהגים) הל" פורים

אמר מהר"י סג"ל שמנהג אושטרייך שבפורים מתפללים מנחה גדולה ואוכלין סעודת פורים אחר חצות היום והולכין ואוכלין כל הלילה, דאם סועדין מקודם היה להן שעת מנחה שעת שכרות ותפלת שכור תועבה. וכן ראייתי באיגרא ממהר"ר נתן ובנו הר"ר ליזר ושאר לומדים שהיו מתפללין מנחה מעיקרא וערבית אחר סעודה בחצות הלילה.

10) הגהות מיימוניות הלכות מגילה וחנוכה פרק ב

פ"ק אמר רבא כו' עד מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב. ומיהו אם משהה סעודתו עד הלילה אומר מהר"ם שצריך לברך על הנסים כדאשכחן רב צלי של שבת במוצאי שבת +לא ידעתי מקומו, ובברכות כ"ז איתא רב צלי של שבת בע"ש+ משם ה"ר קובלין, ע"כ.

11) טור אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה

מצוה להרבות בסעודת פורים וצריך שישתכר עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ואם אכל בלילה לא יצא ואומר על הנסים בבה"מ בהודאה ואם התחיל בסעודתו ביום ומשכה עד הלילה כתב א"א הרא"ש ז"ל שא"א על הנסים צריך לשלוח מנות איש לרעהו לפחות ב' מנות לאדם אחד ואם החליף סעודתו בשל חבירו יצא.

12) בית יוסף שם

ואם התחיל בסעודתו ביום ומשכה עד הלילה כתב הרא"ש ז"ל (שו"ת כלל כב סי' ו) שאין אומרים על הנסים. אבל הגהות מיימוניות כתבו בפרק ב' מהלכות מגילה (הי"ד אות א) בשם הר"ם שצריך לברך על הנסים כדאשכחן רב צלי של שבת במוצאי שבת וכן כתב בארחות חיים (שם) בשם הר"י מקורב"ל.

13) ב"ח שם

ואם התחיל בסעודתו ביום וכו'. כן כתב הרא"ש (שו"ת) כלל כ"ב (סי' ו) וכתב שאף בשבת בסעודה שלישית אם היה אוכל ויצא שבת אינו מזכיר של שבת אבל בהגהות מיימוניות בפרק ב' מהלכות מגילה (הי"ד אות א) בשם הר"ם דצריך לברך על הנסים כדאשכחן רב צלי של שבת במוצאי שבת ובית יוסף כתב שכן כתוב בארחות חיים בשם מהר"י מקורב"ל וכן כתוב במהרי"ל סימן נ"ו עיי"ש. ואיכא לתמוה דבשלחן ערוך בסוף סימן קפ"ח (ס"י) פסק כמהר"ם ובסימן רע"א (ס"ו) פסק כהרא"ש וכאן (בשו"ע ס"ג) גבי על הנסים הביא שתי הסברות ולא הכריע. ולענין הלכה אין אנו נוהגין כהרא"ש אלא כמהר"ם וכן פסק מהרש"ל (בביאורו לטור) וכן כתב בהגהות שלחן ערוך (ס"ג).

14) שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה

סעיף א

הגה: מצוה להרבות בסעודת פורים (טור); ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספ"ק). סעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. (תשובת מהרי"ב).

סעיף ב

חייב אינו לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: וי"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל). ואחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשמים. ואין להתענות בפורים, מלבד תענית חלום, וע"ל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללבוש בגדי שבת וי"ט בפורים, וכן נכון (מהרי"ל); ונהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול; ורוב הסעודה צריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנהגין: להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו. וכשחל פורים ביום ששי, יעשו הסעודה בשחרית, משום כבוד שבת (מנהגים); ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית, הרשות בידו (ת"ה). י"א שיש לאכול מאכל זרעונים בפורים, זכר לזרעונים שאכל דניאל וחביריו בבבל (כל בו). טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר: ליהודים היתה אורה ושמחה (אסתר ח, טז) ודרשינן: אורה, זו תורה (מהרי"ב). וחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, (מנהגים) וכן נהגו. ויש אומרים דאם הזיק אחד את חבירו מכח שמחת פורים, פטור מלשלם. (ת"ה סימן ק"י). ועיין בח"מ בדיני נזיקין.

סעיף ג

אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ; ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה, אומר: על הנסים, דבחר תחלת סעודה אזלינן; ויש מי שאומר שאין לאומרו, (ונהגין כסברא ראשונה).

15) תשובות חתן סופר סימן עו

אבל צרמ"א מוצא המנהג שנוהגין להתחיל צערב ועיקר הסעודה היא ליל ט"ו, ולריך יסוצ למנהג זה, ומה שני"ל צביאור המנהג הוא, כי מנינו צכמה דצרים שחשו חכמז"ל צתקנותיהם למנהגי ירושלים פן יאמרו אשתקד, לפיכך אנו נתלים אחר ירושלים, וירושלים היא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, לכן אנו ממשיכין את הסעודה לליל ט"ו כדי שיהי זכר צסעודה צשעה שטושין אותה צירושלים, ויצואר לנו עפי"ז מה שרמזה המסורה "וימי" הפורים האלה לא יעצרו מתוך היהודים, למטן ירצו ימיכם "וימי" צניכס על האדמה, כי כצר פירשתי צמקום אחר כי האצ רריך לגדל את צניו ולהצריכם תמיד צמתשצה והגיון מתו יוכלו לצוא לנשק עפר ארץ הקדושה, וז"כ וימי הפורים לשון רצים לא יעצרו מתוך היהודים, פי' שימשכו את הסעודה גם ליום ט"ו, והתכלית למטן ירצו ימיכם וימי צניכס ויגדלו צרצון זה "על האדמה" שיהיו לשנה הצאה צארץ ישראל ויעשו צירושלים כדון מוקפי חומה צט"ו, כן ירגילו א"ע גם עתה: